
האוניברסיטה העברית בירושלים

סילבוס

מבוא לסוציולוגיה של החינוך - 34202

תאריך עדכון אחרון 01-08-2018

נקודות זכות באוניברסיטה העברית: 3

תואר: בוגר

היחידה האקדמית שאחראית על הקורס: חינוך

השנה הראשונה בתואר בה ניתן ללמוד את הקורס: 0

סמסטר: סמסטר א'

שפת ההוראה: עברית

קמפוס: הר הצופים

מורה אחראי על הקורס (רכז): ד"ר יוספה טביב-כליף

דוא"ל של המורה האחראי על הקורס: yosepha.tabib@mail.huji.ac.il

שעות קבלה של רכז הקורס: בתיאום מראש, חדר 546

מורי הקורס:

גב מור שגיא
גב נועה הוכברג
גב חלא מרשוד
ד"ר יוספה טביב-כליף

תאור כללי של הקורס:

הסוציולוגיה של החינוך, בהיותה חלק מן הדיסציפלינה הכללית, משלימה את החיפוש אחר הפתרון -"הנכון" של מדעים אחרים (פסיכולוגיה או מדע המנהל, למשל) באמצעות ניתוח הבלתי-צפוי והבלתי מכוון בפעולה האנושית. היא מראה כי קיים פער בין התכנון לבין הביצוע, בין הפעולה היזומה לבין תוצאותיה בפועל, וכן בין המטרות המוצהרות לבין המדיניות המעשית. הסוציולוגיה של החינוך עוסקת ב"הסרת המסווה" של מוסדות חברתיים, ארגונים, תפקידים ופעילויות חברתיות, במטרה לחשוף את הפער בין האידיאולוגיה לבין המעשה ולסייע, לעיתים, בצמצומו של פער זה. פרספקטיבה ייחודית זו מבקשת לחדור אל מעבר למובן מאליו במציאות היומיום, על-מנת להשיג תובנות חדשות ביחס למניעים, אינטרסים וגורמים - מודעים ובלתי-מודעים - של הפעולה החברתית וארגונה.

מטרות הקורס:

המטרה של הקורס להפגיש את הסטודנטים עם דרך המחשבה הסוציולוגית שהיא אחת מהדיסציפלינות המרכזיות בחקר וניתוח מערכות חינוך

תוצרי למידה

בסיומו של קורס זה, סטודנטים יהיו מסוגלים:

הסטודנטים יכירו את שלושת הפרדיגמות המרכזיות בחשיבה הסוציולוגית - המבנית תפקודית, הביקורתית ופרדיגמת הפעולה החברתית.

דרישות נוכחות (%) :

100

שיטת ההוראה בקורס: הקורס הוא קורס פנורמי "שמרחף" על פני נושאים שונים וכולל שלושה מרכיבים עיקריים: שיעור, תרגיל וחומר קריאה. השיעור מתקיים במתכונת של הרצאה פרונטלית במליאה מדי שבוע; התרגילים יערכו בקבוצות דיון מצומצמות ויעסקו ביישום החומר העיוני ובעבודה על חומרי הקריאה השונים.

רשימת נושאים / תכנית הלימודים בקורס:

- שיעור 1: מדע הסוציולוגיה והסוציולוגיה של החינוך
- שיעור 2: עקרונות הגישה התפקודית מבנית (הגישה/ הפרדיגמה הפונקציונליסטית)
- שיעור 3: הפרדיגמה התפקודית מבנית בחינוך
- שיעור 4: הגישה הביקורתית (הפרדיגמה הקונפליקטואלית והתיאוריה המרקסיסטית)
- שיעור 5: קונפליקט ואי שוויון בחינוך
- שיעור 6: הפעולה החברתית (תיאורית האינטרקציה הסימבולית)- תהליכי מיקוח ומתן משמעות
- שיעור 7: הפעולה החברתית בחינוך

- שיעור 8: מוסד המשפחה והקשר בין משפחה וחינוך
 שיעור 9: המדינה כסוכן חברות מרכזי בעיצוב מערכת החינוך: בין המקומי, הלאומי והגלובלי
 שיעור 10: ידע ואידיאולוגיה בחינוך
 שיעור 11: עובדות/ חינוך, מעבירות/ ידע, פרשניות/ תרבותיות/ים, סוכנות/ שינוי
 שיעור 12: מבט אתנו-לאומי, מעמדי ומגדרי על מערכת החינוך
 שיעור 13: מגדר וחינוך
 שיעור 14: שיעור מסכם - צדק חינוכי

חומר חובה לקריאה:

- Mills, W.C. (1970). *The Sociological Imagination*. New York: Oxford University Press. Pp. 3-24.
- פיטר, ברגר, (1998). "פרק שני: סוציולוגיה כצורה של תודעה", הזמנה לפגישה (עם הסוציולוגיה), ספרית אופקים: הוצאת עם-עובד. עמ' 33-60.
- דורקהיים, אמיל, (1989). "פדגוגיה וסוציולוגיה". בתוך: רנה שפירא ורחל פלג (עורכות), הסוציולוגיה של החינוך, אסופת מאמרים. תל-אביב: עם עובד. עמ' 22-28.
- הרן, כריסטופר. ג. (1990). "תיאוריות על החינוך הבית ספרי והחברה: הפרדיגמה הפונקציונאלית ופרדיגמת הקונפליקט". מגבלות החינוך הבית ספרי ואפשרויותיו, ירושלים: הוצאת אקדמון, (פרק שני), עמ' 41-53.
- בידוויל, צ'ארלס, (1989 [1965]). "בית הספר כארגון פורמלי". בתוך: ר' שפירא ור' פלג (עורכות), הסוציולוגיה של החינוך, אסופת מאמרים. תל אביב: עם עובד. עמ' 412-435.
- הרן, כריסטופר. ג. (1990). "תיאוריות על החינוך הבית ספרי והחברה: הפרדיגמה הפונקציונאלית ופרדיגמת הקונפליקט". מגבלות החינוך הבית ספרי ואפשרויותיו, ירושלים: הוצאת אקדמון, (פרק שני), עמ' 53-66.
- סבירסקי, שלמה, (1990). "הפרדה ואי-שוויון", מחוז המסלולים הנפרדים. תל-אביב: ברירות, עמ' 47-86.
- Bowles, Samuel. (1977). *Unequal Education and the Reproduction of the Social Division of Labor*. In Karabel & A. H Halsey (Eds.), *Power and Ideology in Education*. (pp. 137-152). Oxford University Press.
- Bourdieu, Pierre (1973). "Cultural reproduction and social reproduction". In: Richard Brown (ed.) *Knowledge, Education and Cultural Change*, (pp. 71-112), London: Tavistock
- Breger, Peter & Luckman, Thomas, (2002). "Introduction", *The Social Construction of Reality: A Treatise in the Sociology of Knowledge*, Penguin books, pp. 11-31.
- גופמן, אירווינג, [1959/2003]. "הקדמה", הצגת האני בחי" היוםיום. הוצאת רשפים. עמ' 13-24.
- Mehan, Hugh (1992). "Understanding inequality in schools: the contributions of interpretive studies". In: *Sociology of Education*, 65 (1): 1-20.
- טביב-כליף, יוספה ולומסקי-פדר, עדנה, (2013). "גבולות אתניים: בין נוכחות לנפקדות בזירת בית הספר – ניתוח המקרה של בית ספר גבעת גון בירושלים. בתוך: יוסי יונה, ניסים מזרחי ויריב פניגר, (עורכים), פרקטיקה של הבדל בשדה החינוך בישראל: מבט מלמטה, מכון ון ליר והוצאת הקבוץ המאוחד, עמ' 258-287.
- Lareau, Anette. (1987). "Social Class Differences in Family-School Relationships: The Importance of Cultural Capital". In R. Arum & I. Beattie (Eds.), *The Structure of Schooling*. (Chapter 26). Mountain View CA: Mayfield Publishing. Pp. 288-303.
- הישראלי, אדם (2016). "משפחה והשכלה: כניסתם של צעירים מזרחים מהפריפריה להשכלה הגבוהה". בתוך: אדי-רקח, א. וכהן, י. (עורכים): דינמיות בהשכלה הגבוהה: אוסף מאמרים לכבודו של

- פרופ' אברהם יוגב. הוצאת אוניברסיטת תל אביב. עמ' 139-159.
- אבו-עסבה, חאלד, (2007). החינוך הערבי בישראל: דילמות של מיעוט לאומי. ירושלים: מכון פלורסהיימר למחקרי מדיניות. עמודים: 28-13, 49-42.
 - יונה, יוסי, ודהאן, יוסי. (2013) "מערכת החינוך בישראל: שוויון והזדמנויות - מבנין אומה לניאוליברליזם". בתוך: יוסי יונה, ניסים מזרחי ויריב פניגר (עורכים), פרקטיקה של הבדל בשדה החינוך בישראל: מבט מלמטה, ון ליר, עמ' 35-17.
 - אגבריה, אימן. וג'בארין, יוסף (2014), "אוטונומיה לחינוך הערבי בישראל: זכויות ואפשרויות", גילוי דעת, 5, עמ' 40-13.
 - Apple, Michael, (1996). Cultural Politics and Education. Buchingham: Open University. Pp. 14-18.
 - נווה, אייל, ויוגב אסתר, (2002). היסטוריות - לקראת דיאלוג עם האתמול. תל אביב: הוצאת בבל. עמ' 223-197.
 - פינסון, הללי, (2006). "בין מדינה יהודית לדמוקרטיה: סתירות ומתחים בתכנית הלימודים באזרחות" בתוך: אבנון דן (עורך), שפת האזרח בישראל. ירושלים: הוצאת מאגנס. עמ' 200-181.
 - יאיר, גד ואחרים (1993). "בתי הספר העל-יסודיים הערביים במזרח-ירושלים באינתיפאדה: דפוסי שינוי מאקרו-חברתיים והשלכותיהם על מעמד המורה, יחסי מורה-תלמיד והוראה". דוח מחקר, ירושלים: המחלקה לסוציולוגיה ואנתרופולוגיה והמחלקה לקרימינולוגיה, האוניברסיטה העברית.
 - מזרחי, נ., גודמן, י. ופניגר, י. (2013). "הם 'פריקים' ואנחנו 'ערסים': שלילתם של אתניות ומעמד בתפיסת תהליכי הסללה בבתי ספר בישראל", בתוך: יונה י., מזרחי, נ. ופניגר, י. (עורכים), פרקטיקה של הבדל בשדה החינוך בישראל: מבט מלמטה, ירושלים ותל אביב: מכון ון ליר והקבוץ המאוחד, עמ' 107-83.
 - מזאו, אנדרה אליאס. (2003), "ריכוז של מחסור במשאבים ונגישות לתעודת בגרות ביישובים ערביים ויהודיים בישראל", בתוך: דרור יובל, דוד נבו ורינה שפירא (עורכים), תמורות בחינוך: קווים למדיניות החינוך בישראל לשנות האלפיים. תל-אביב: בית הספר לחינוך על שם חיים וג'ואן קונסטנטינר והוצאת רמות - אוניברסיטת תל-אביב. עמודים: 76-57.
 - יונה, יוסי וספורטא, יצחק (2005). "מערכת החינוך וחלוקת העבודה המגדרית והאתנו-מגדרית בישראל: מבט אל העבר". בתוך: הנרייט דהאן-כלב הנרייט, ניצה ינאי וניצה ברקוביץ' (עורכות), נשים בדרום: מרחב, פריפריה, מגדר. קריית שדה בוקר: מכון בן-גוריון. (עמ' 223-189).
- חומר לקריאה נוספת:
- תרבות וחברה: נורמה וסטטוס
- שפירא, י. ובן אליעזר, א. (1986). "פרק 3: נורמה, סטטוס ותפקיד". יסודות הסוציולוגיה. עם עובד, תל אביב. עמ' 40-57.
- דריבין, ר. (1968). תרומת בית הספר ללימוד נורמות. מגמות, ט"ז (3), 226-207.
- ברגר, פיטר, (1979). "פרק חמישי: חברה באדם", הזמנה לפגישה (עם הסוציולוגיה), ספריית אופקים. הוצאת עם עובד. עמ' 127-99.
- חיברות ופיקוח חברתי
- שפירא, י. ובן אליעזר, א. (1986). יסודות הסוציולוגיה. עם עובד, תל אביב. פרק 4 (תהליך החיברות) עמ' 58-72.
- ברגר, פ.ל. (1979). הזמנה לפגישה עם הסוציולוגיה. ספריית אופקים. הוצאת עם עובד. עמ' 98-73.
- ריבוד והדרה חברתית
- גידנס, א. (2013). סוציולוגיה, האוניברסיטה הפתוחה, מהדורה שישית. פרק 11, עמ' 410-373.
- לוי-אפשטיין, נ. 2006. "ניעות", בתוך: אורי רם וניצה ברקוביץ' (עורכים), אי/שוויון, באר שבע: אוניברסיטת בן גוריון בנגב.

טרנר, ר.ה. (1989). דרכי התקדמות חברתית באמצעות חינוך - ניעות חסויה וניעות תחרותית. בתוך: שפירא, ר. ופלג, ר. (עורכות). הסוציולוגיה של החינוך (אסופת מאמרים). הוצאת עם עובד, תל אביב. עמ' 217-235.

יעיש, מ. ותלמוד, א. 2006. "ריבוד", בתוך: אורי רם וניצה ברקוביץ (עורכים), אי/שוויון, באר שבע: אוניברסיטת בן גוריון בנגב.

הזדמנויות חינוכיות ומריטוקרטיה
קולמן, ג. (1986). מושג השוויון. אצל ר. שפירא ור. פלג (עורכות). הסוציולוגיה של החינוך, עמ' 204-216. תל-אביב: עם עובד.

דאהן, י. תורת הצדק של ג'ון רולס - צדק כהוגנות, מתוך תיאוריות של צדק חברתי, עמ' 47-29.

הערכת הקורס - הרכב הציון הסופי :

מבחן מסכם בכתב/בחינה בעל פה 70 %
הרצאה 0 %
השתתפות 0 %
הגשת עבודה 0 %
הגשת תרגילים 30 %
הגשת דו"חות 0 %
פרויקט מחקר 0 %
בחנים 0 %
אחר 0 %

מידע נוסף / הערות: